

Erdélyi Múzeum 2024-2

Éva Luka

Rolul mamei care dă viață și împarte moarte în dezvoltarea personală a eroului folcloric

Cuvinte cheie: *basn popular, arhetipul matern, viață, moarte, renaștere, dezvoltare de caracter, erou*

În lucrarea mea, examinez apariția arhetipului matern în basmele populare, prin intermediul a două personaje feminine: mama bună, protectoare, dătătoare de viață, fertilitate și hrană, și mama vitregă malefică, crudă, dăunătoare, dătătoare de moarte, care prezintă și trăsături vrăjitoarești. Ambele personaje feminine au un rol esențial în viața eroului, în dezvoltarea și în destinul lui. În poveștile analizate, viața, moartea și renașterea eroului depind de aceste mame. Eroul trebuie să moară și să se renască pentru a-și lăsa în urmă ego-ul infantil, pentru a se întări pe plan fizic, mental și moral și pentru a fi capabil să-și asume propria soartă și responsabilitatea față de ceilalți și propria existență. Conform interpretării narative a poveștilor, acest lucru este posibil doar atunci când eroul se detașează definitiv de mama iubitoare sau când o învinge definitiv pe mama vitregă malefică. Doar așa poate îndeplini sarcina care i-a fost încredințată, să-și îndeplinească destinul, să obțină fericirea și recompensa asociate vieții adulte și să ajungă la vârful existenței: îndeplinirea puterii regale.

Péter Bálint

Păcate biblice în basmele populare

Cuvinte cheie: *basn populară, viziune religioasă asupra lumii, păcat, răsplată și pedeapsă, Providența*

Providența divină nu se referă doar la recompensarea eroului, ci și la pedeapsa după comiterea diferitelor păcate. Se cunosc multe forme de păcate mai mici sau mai grave în poveștile populare. Povestitorii își compară propriile experiențe cu păcatele biblice, luând întotdeauna în considerare judecata lui Dumnezeu. Pedeapsa, judecata variază în povestiri în funcție de perioada istorică și de interpretarea povestitorului.

Hanga Süketné Vadas

Chiuituri din Suatu (Magyarszovát) în contextul unui repertoriu individual

Cuvinte cheie: *“csujogató”, chiuituri, strigături de nuntă, chiuituri de dans, strigături de dans, “rikatozás”, Câmpia Transilvaniei (Mezőség), studiu de caz, analiză de repertoriu, studiu de context, analiza funcției*

Studiul se ocupă cu un gen puțin cercetat al culturii populare din Câmpia Transilvaniei (Mezőség), și anume cu chiuiturile și strigăturile. Cunoscute în mod obișnuit ca “csujogató”, “táncszó” sau “kiáltott rigmus”, numele local în satul Suatu (jud. Cluj, România) este “rikatozás”. Ca studiu al unui repertoriu individual, lucrarea examinează cunoștințele folclorice ale lui Erzsébet Dezső, laureată a premiului Maieștri Artei Populare (acordată de Muzeul „Skanzen” din Szentendre). Lucrarea se ocupă cu perioada cuprinsă între anii 1950 și 2000 și încearcă descrierea contextului și funcțiile genului, ocaziile acestei practici culturale precum și schimbările care au afectat ocaziile și strigăturile.

Melinda Székely

Normă și pedeapsă. Obiceiul „strâgatului din deal” în comuna Lacu din Câmpia Transilvaniei

Cuvinte cheie: *Câmpia Transilvaniei, ziua Sfântului Gheorghe, structuri arhetipale, timp sacru, purificare de păcate, umilire, mentalitate sacră*

Studiul vizează analiza simbolică a obiceiurilor de primăvară din Câmpia Transilvaniei (jud. Cluj). Strigarea din deal este un obicei cunoscut atât la românii din această zonă, cât și la maghiari, care desfășoară acest obicei în data de 24 aprilie, ziua Sfântului Gheorghe. În comuna Lacu băieții se adună și strigă de pe cele două dealuri așezate vizavi ale satului toate relele legate de viața amoroasă a fetelor din sat. Ceilalți săteni ascultă toată seara cu mare interes aceste strigături. Obiceiul are ca scop simbolic înlăturarea greșelilor și purificarea colectivă de păcate, pentru că doar așa poate începe noul an, data de 24 aprilie marcând începutul sezonului agrar. Lucrarea are la bază studiile legate de structurile arhetipale ale lui Vilmos Tánzos, dar aduce referințe și din studiile folclorice ale etnografilor români, ca de exemplu Romulus Vulcănescu,

Gabriel Manolescu sau Ion Ghinoiu, care au studii legate de obiceiul strigatului peste sat la români. Din aceste comparații reies acele asemănări și diferențe, care apar în structura obiceiului maghiar și cel român. Timpul sacru, noaptea, haosul, ordinea, purificarea colectivă, păcatul sunt termenii de bază ai acestei lucrări.

Laura Iancu

Preotul Györgyina și epoca lui

Cuvinte cheie: *Maghiarii din Moldova (ceangăii), preotul Györgyina, politica bisericească, schimbarea forțată a limbii materne, dictatură comunistă*

Studiul descrie relațiile și reglementările ecleziastice care au afectat viața religioasă a maghiarilor catolici din Moldova în anii de dinaintea și de după cel de-al Doilea Război Mondial. Pentru a scoate în evidență circumstanțele, prezentăm un eveniment semnificativ al perioadei, și anume întâmplările petrecute la Lespezi în 1946–47, și viața preotului János Györgyina, un preot extrem de respectat de credincioșii catolici din acea vreme. Preotul călugăr franciscan, în anii 1950 a slujit în două limbi (română și maghiară), și a continuat să folosească limba maghiară chiar și după ce episcopia de Iași și statul i-au interzis acest lucru, fapt pentru care a plătit cu închisoare. Györgyina este o victimă a dictaturii și a politicii bisericești și, ca atare, ocupă un loc unic în memoria maghiarilor moldoveni.

Anna Bajusz

Cercetările etnografice ale lui István Téglás

Cuvinte cheie: *cercetările etnografice lui István Téglás, muzeul privat, manuscrise, culegerile folcloristice*

Téglás István și-a desfășurat activitatea la sfârșitul secolului XIX și la începutul secolului XX, fiind unul dintre acei cercetători ardeleni, care de la un început autodidact, printr-o muncă serioasă și cu pretenții științifice au devenit adevărați specialiști la rândul lor.

Téglás István s-a născut la Sfântu Gheorghe în 1853 și a murit la Turda în anul 1915, unde a înființat și un muzeu bogat cu mii de obiecte. A lăsat în urmă aproximativ 100 de scrieri publicate și o cantitate enormă de manuscrise. Din acestea cele cu teme arheologice au fost prelucrate și publicate de dr. István Bajusz în anul 2005. În ceea ce privește temele și cuprinsul notițelor manuscrise, 25% se ocupă cu subiecte etnografice, care până-n ziua de azi n-au fost încă cercetate sistematic și prezentate, considerăm deci că este oportun să prezentăm un rezumat al acestora. Colecția materială o putem reconstrui pe baza celor trei documente de inventar, care cuprind 824 obiecte de artă populară, în timp ce cercetările sale folcloristice din zonele maghiare, românești și săsești sunt cuprinse în 56 de caiete de tip notițe și jurnal. Deosebit de valoroase sunt desenele elaborate de modelele de ouă pictate, modele de țesături, motive sculptate, elemente decorative de artă populară, scene naturale.

György Ruzsa

O riză de argint enigmatică. Note despre învelișul de argint al icoanei Sfântului Feodosie de Cernigov din atelierul de orfevrărie moscovit al lui Alexei Stepanov

Cuvinte cheie: *Icoane rusești, Atelierul de orfevrărie moscovit al lui Alexei Stepanov, Sfântul Feodosie din Cernigov, rize rusești de argint, misticismul creștin al numerelor*

Studiul prezintă pe scurt hagiografia și iconografia Sfântului Feodosie de Cernigov. Se analizează în detaliu învelișul de argint (riza) al icoanei Sfântului Feodosie. Autorul tratează, de asemenea, misticismul creștin al numerelor în legătură cu acest înveliș de icoană.

Éva Szacsuvay

Cultura materială în opera lui Márai Sándor

Cuvinte cheie: *urbanizare, modernizare, text literar, cultură materială, etnografie materială*

Studiul este o încercare de a prezenta obiectele lumii burgheze prin analiza etnografică a obiectelor. În cultura est-centrală europeană, urbanizarea civică începe târziu și se caracterizează prin păstrarea obiectelor vieții țărănești și completarea lor cu produse ale industriașilor urbani, cu

noi obiecte ale vieții burgheze: vitrine, rafturi, obiecte ale camerei de studiu. Denumirile de obiecte selectate din textul literar arată lipsa de analiză etnografică în mediul industrializat de la începutul secolului al XX-lea. Remarcabila activitate literară a lui Sándor Márai este potrivită pentru a prezenta nevoile urbanizării și pentru a încerca reconstrucția procesului de urbanizare țărănească.

Judit Farkas

Stilul de viață ecologic rural din perspectiva feminină

Cuvinte cheie: *sat eco, mod de viață ecologic, ruralitate radicală, perspectiva femeilor*

Articolul meu se concentrează asupra femeilor maghiare care s-au mutat la țară. Mai exact, femeile care au ales viața rurală ca răspuns la criza ecologică, socială, economică și etică contemporană, pentru a pune în aplicare o reformă ecologică completă a vieții. Vorbesc despre motivațiile lor; dificultățile cu care se confruntă și avantajele pe care le au; rolurile femeilor în comunitățile ecologice și schimbările în aceste roluri; visele lor și cum se simt în acest stil de viață acum, după mai mulți ani de viață rurală, și ce ar face diferit.

Deoarece am cercetat sate eco și alte comunități rurale cu stil de viață ecologic din Ungaria timp de aproape cincisprezece ani, am avut ocazia să observ dezvoltarea și schimbările acestor procese, iar multe povești individuale s-au desfășurat în fața ochilor mei. În acest studiu, prezint în principal poveștile femeilor ale căror vieți le-am cunoscut de când s-au mutat. Am inclus, de asemenea, femei care au părăsit comunitatea.

Sugárka Tőke

Reprezentarea vizuală a pelerinajului de Rusalii de la Șumuleu Ciuc în presa online

Cuvinte cheie: *pelerinaj, presa online, teoria încadrării, coeziunea națională, fotografie*

În cercetarea mea examinez formele de reprezentare vizuală ale pelerinajului de Rusalii de la Șumuleu Ciuc în media presei online. Imaginile digitale-electronice cu privire la evenimentul ritual, participanți, obiecte etc., distribuite în mod extensiv în spațiul online, constituie elemente

esențiale de transmitere a reprezentării evenimentului. Cu toate acestea, reprezentările pelerinajului pe diverse platforme online diferă unul de celălalt. Aceste diferențe sunt semnificative: nu doar pentru evenimentul în sine, ci și pentru ziarele care îl prezintă. În studiul meu prezint tipurile de reprezentare, evidențiez natura diversităților și în același timp, explorez fundalul cultural-ideologic al acestor diferențe.

Vilmos Tánzos

Observații despre strategiile de spațiu și timp ale pelerinajului de Rusalii în ziua de azi la Csíksomlyó (Șumuleu Ciuc).

Cuvinte cheie: *religiozitate populară, pelerinajul din Șumuleu Ciuc (Csíksomlyó), comportament ritual, dramă rituală, festival religios, patrimoniu, economia culturală a spațiului și a timpului*

Pelerinajul de la Șumuleu Ciuc (Csíksomlyó) a fost descris de literatura etnografică ca o dramă rituală religioasă, incluzând elemente ale obiceiurilor populare locale. Reînceput în 1990, acest eveniment prezintă o economie culturală radical schimbată: utilizarea spațiului, timpului și ritualurilor s-a modificat radical, semnificațiile non-religioase ale pelerinajului s-au accentuat. Pelerinajele de astăzi pot fi interpretate ca evenimente rituale spectaculoase care au loc în spațiu și timp. Studiul prezintă transformarea actuală a structurii spațiale și temporale a pelerinajului din punctul de vedere al economiei culturale.